

PREHLAD VYBRANÝCH ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

za obdobie marec 2011

IV. senát

Nálezy:

spisová značka	IV. ÚS 397/2010
sudca spravodajca	Ladislav Orosz
druh konania	čl. 127 konanie o sťažnostiach fyzických a právnických osôb
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	nález – vyhovené
dátum rozhodnutia	3. februára 2011
dotknuté články ústavy, ústavných zákonov a medzinárodných zmlúv	čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky
skutkový stav a základné fakty	<p>Sťažovateľ je obvinený zo spáchania zločinu nedovoleného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami. Sťažovateľ je stíhaný väzobne z dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Väzba začala plynúť 4. februára 2010. Uznesením okresného súdu sp. zn. 3 Tp 104/2010 zo 6. augusta 2010 sudca pre prípravné konanie rozhodol tak, že predĺžil lehotu trvania väzby sťažovateľa v prípravnom konaní do 4. decembra 2010. Zároveň vyslovil, že dôvody väzby podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku u sťažovateľa naďalej trvajú, a tiež neprijal ponuku peňažnej záruky. Proti označenému uzneseniu okresného súdu podal v mene sťažovateľa sťažnosť jeho obhajca; sťažnosť bola okresnému súdu doručená 9. augusta 2010.</p> <p>Krajský súd na neverejnom zasadnutí konanom 24. augusta 2010 uznesením sp. zn. 7 Tpo 25/2010 sťažnosť ako oneskorene podanú zamietol. Krajský súd pri rozhodovaní vychádzal z § 83 ods. 2 Trestného poriadku, podľa ktorého proti uzneseniu o nezatí do väzby alebo uzneseniu o prepustení zatknutého obvineného na slobodu môže prokurátor podať sťažnosť len ihneď po vyhlásení uznesenia; to platí aj pre podanie sťažnosti obvineným, obhajcom mladistvého obvineného alebo prokurátorom proti rozhodnutiu o väzbe, ak súd alebo sudca pre prípravné konanie rozhodoval podľa § 76 ods. 3 alebo 4, ustanovenie § 186 ods. 2 sa v tomto prípade nepoužije. Keďže obhajca sťažovateľa, ktorý bol osobne prítomný pri rozhodovaní sudcu pre prípravné konanie o návrhu na predĺženie lehoty trvania väzby, nepodal sťažnosť ihneď po vyhlásení uznesenia 6. augusta 2010, ale až 9. augusta 2010, bolo ju potrebné podľa záveru krajského súdu považovať za oneskorene podanú.</p> <p>Podstata sťažnosti sťažovateľa spočíva v tvrdení, že za situácie, keď okresný súd nesprávne poučil prítomné strany trestného konania o lehote na podanie sťažnosti proti uzneseniu o predĺžení lehoty trvania väzby sťažovateľa, nesmel krajský súd sťažnosť podanú v mene sťažovateľa jeho obhajcom zamietnuť ako oneskorene podanú, a to s poukazom na ustanovenie § 193 ods. 2 Trestného poriadku.</p>
ratio decidendi	<p>Ústavný súd nespochybňuje tvrdenia krajského súdu a generálnej prokuratúry, podľa ktorého je advokát – obhajca povinný pri výkone advokácie postupovať s odbornou starostlivosťou a poznať zákon. Rovnakú povinnosť však má aj súd, čo vyjadruje zásada iura novit curia.</p> <p>V prípade, ak došlo k pochybeniu prvostupňového súdu spočívajúceho v nesprávnom poučení o lehote na podanie opravného prostriedku proti jeho rozhodnutiu a zároveň aj k pochybeniu obhajcu, ktorý sa týmto zjavne nesprávnym poučením spravoval,</p>

	<p>za situácie, keď obvinený využil svoje právo nezúčastniť sa na procesnom úkone, nie je z ústavnoprávneho hľadiska akceptovateľný a udržateľný právny názor krajského súdu (zdieľaný aj generálnym prokurátorom), podľa ktorého zodpovednosť za vzniknutú situáciu má niesť obvinený (len za to, že sa dobrovoľne rozhodol nezúčastniť sa rozhodovania súdu a v dobrej viere sa spoľahol na pomoc svojho advokáta), príp. jeho obhajca (za to, že nepostrehol nesprávnosť poučenia všeobecného súdu o lehote na podanie opravného prostriedku proti rozhodnutiu súdu o predĺžení lehoty trvania väzby). V skutočnosti sú totiž všeobecné súdy aj podľa doterajšej judikatúry ústavného súdu primárnymi ochrancami nielen zákonnosti, ale aj ústavnosti (m. m. IV. ÚS 236/07) a je ich povinnosťou zákony vykladať a aplikovať tak, aby nedochádzalo k ústavne neakceptovateľným zásahom do základných práv fyzických a právnických osôb. Ak sa všeobecný súd dopustí pochybenia, ktoré má v okolnostiach prípadu ústavnú intenzitu, tak nemožno dôsledky jeho pochybenia pričítať na ťarchu obvineného, a to ani v prípade, keď možno určitý podiel zodpovednosti za nesprávnu aplikáciu zákona pripísať aj na ťarchu jeho obhajcu. Navyše, pri takej interpretácii a aplikácii zákona, k akej došlo vo veci sťažovateľa, by sa zásadným spôsobom spochybnil nielen význam ustanovenia § 193 ods. 2 Trestného poriadku, ale aj význam poučenia súdu ako obligatórnej súčasť súdneho rozhodnutia.</p> <p>Za danej situácie to bol práve sťažnostný, teda krajský súd, ktorý bol povinný napriek pochybeniu okresného súdu a obhajcu sťažovateľa toto pochybenie konvalidovať a poskytnúť ochranu právam sťažovateľa tak, že jeho sťažnosť meritórne prerokuje a rozhodne o nej, a nie ju z procesných dôvodov zamietnuť. Navyše, krajský súd v namietanom uznesení ani len necituje ustanovenie § 193 ods. 2 Trestného poriadku a vôbec nevysvetľuje, prečo ho v danom prípade neaplikoval. Rozhodnutie krajského súdu je z tohto pohľadu arbitrárne.</p> <p>Na základe uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že krajský súd namietaným uznesením ústavne neakceptovateľným spôsobom zasiahol do základných práv sťažovateľa vyplývajúcich mu z čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy, a preto rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.</p> <p>Sťažovateľ tiež namietal, že označeným uznesením krajského súdu bolo porušené aj jeho základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva podľa čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru.</p> <p>V súvislosti s namietaným porušením práv podľa čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru ústavný súd poznamenáva, že keďže krajský súd sa v danom prípade sťažnosťou meritórne nezaoberal z dôvodu, že ju zamietol ako oneskorene podanú bez prejednávania veci, nemohlo ani dôjsť k zásahu do práv sťažovateľa podľa čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru; tieto ustanovenia totiž garantujú predovšetkým hmotnoprávne podmienky väzobného stíhania. Neprejednaním sťažnosti sťažovateľa krajským súdom nepochybne došlo postupom tohto súdu k odopretiu spravodlivosti (denegatio iustitiae), teda k porušeniu základného práva na spravodlivé súdne konanie garantovaného vo všeobecnosti najmä prostredníctvom čl. 46 ods. 1 ústavy. Ústavný súd ale v tejto súvislosti poukazuje na svoju doterajšiu judikatúru (pozri napr. III. ÚS 135/04), podľa ktorej čl. 17 ústavy týkajúci sa osobnej slobody obsahuje aj základné hmotné a procesné atribúty, vrátane práva na spravodlivé súdne konanie pri jej pozbavení, a preto na konanie a rozhodovanie súdu o väzbe je aplikovateľné toto špeciálne ustanovenie o osobnej slobode, a nie všeobecné ustanovenie čl. 46 ods. 1 ústavy; preto k jeho porušeniu v danom prípade nemohlo dôjsť. Z uvedených dôvodov ústavný súd tej časti sťažnosti, ktorou sťažovateľ namietal porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práv podľa čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru nevyhovel (bod 3 výroku nálezu).</p>
<p>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESLP a iných súdov</p>	<p>***</p>

<p>spisová značka</p>	<p>IV. ÚS 75/09</p>
<p>sudca spravodajca</p>	<p>Ladislav Orosz</p>
<p>druh konania</p>	<p>čl. 127 konanie o sťažnostiach fyzických a právnických osôb</p>
<p>druh rozhodnutia a</p>	<p>nález – vyhovené</p>

spôsob vybavenia	
dátum rozhodnutia	3. februára 2011
dotknuté články ústavy, ústavných zákonov a medzinárodných zmlúv	čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd
skutkový stav a základné fakty	<p>Predmetom konania je rozhodovanie o sťažnosti sťažovateľa, ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho z 30. októbra 2008, ako aj jeho zrušenia a vrátenia veci na ďalšie konanie a priznania primeraného finančného zadost'učinenia v sume 100 000 Sk a úhrady trov konania.</p> <p>Sťažovateľovi, ktorý od 11. januára 2000 vykonával funkciu predsedu Krajského súdu, bol 4. októbra 2006 doručený list ministra spravodlivosti o odvolaní z funkcie predsedu Krajského súdu, z dôvodu neplnenia si povinností predsedu súdu ustanovených zákonom. Sťažovateľ sa žalobou doručenou krajskému súdu 4. decembra 2008 domáhal preskúmania rozhodnutia ministra spravodlivosti a navrhol ho zrušiť a vrátiť vec ministrovi spravodlivosti na ďalšie konanie.</p> <p>Krajský súd uznesením z 19. marca 2008 konanie zastavil a v odôvodnení tohto uznesenia konštatoval, že rozhodnutie ministra spravodlivosti „je individuálnym právnym aktom zasahujúcim zasahujúcim do práv a povinností dotknutého sudcu, ktoré je za predpokladu vyčerpania prípustných riadnych opravných prostriedkov preskúmateľné súdom na základe žaloby podľa § 247 a nasl. O. s. p.“. Zároveň ale krajský súd konštatoval, že „v danom prípade žalobca nevyužil možnosť podať rozklad proti rozhodnutiu ministra... a podal žalobu proti neprávoplatnému rozhodnutiu, nebola daná právomoc súdu na konanie o jeho žalobe... Preto súd... konanie zastavil.“.</p> <p>Proti označenému uzneseniu krajského súdu podal sťažovateľ odvolanie 5. mája 2008, ku ktorému v prílohe priložil aj rozklad z 24. novembra 2006. Najvyšší súd uznesením z 30. októbra 2008 odvolaním napadnuté uznesenie krajského súdu potvrdil.</p> <p>Sťažovateľ namietal:</p> <p>1. Rozhodnutie ministra spravodlivosti o odvolaní z funkcie predsedu všeobecného súdu je preskúmateľné v rámci správneho súdnictva, keďže „Minister spravodlivosti je orgánom verejnej správy a namietaným rozhodnutím zasiahol do subjektívnych práv verejnej povahy sťažovateľa...“. Najvyšší súd v namietanom rozhodnutí zaujal k možnosti preskúmateľnosti takéhoto rozhodnutia ministra spravodlivosti v správnom súdnictve negatívne stanovisko, čím v „zásade znemožnil sťažovateľovi prístup ku konaniu o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia ministra spravodlivosti o odvolaní sťažovateľa z funkcie predsedu súdu“, čo v konečnom dôsledku predstavuje neakceptovateľný zásah do ústavou garantovaných práv sťažovateľa.</p> <p>2. Namietané uznesenie najvyššieho súdu je nezákonné a arbitrárne a porušujúce princíp právnej istoty, keďže „postráda akékoľvek odôvodnenie, takže je nepreskúmateľné pre nedostatok dôvodov, a ako také aj nepresvedčivé... ignoruje účel a zmysel zákonných ustanovení upravujúcich odvolanie predsedu všeobecného súdu, a to všetko na úkor subjektívnych práv sťažovateľa – predovšetkým práva na prístup k iným verejným funkciám, právo na spravodlivý proces a práva na zachovanie princípu právnej istoty.“.</p>
ratio decidendi	<p>K otázke, či rozhodnutie ministra spravodlivosti o odvolaní z funkcie predsedu všeobecného súdu je preskúmateľné v správnom súdnictve, ústavný súd vo svojich predchádzajúcich rozhodnutiach zreteľne formuloval svoje stanovisko, keď v prvom rade zdôraznil, že takéto rozhodnutie ministra spravodlivosti „je rozhodnutím správneho orgánu, ktorým sa dotkol subjektívnych práv sťažovateľa, a preto je takéto rozhodnutie preskúmateľné po splnení zákonom ustanovených podmienok správny súdom“ (I. ÚS 231/2010).</p> <p>Tento svoj právny názor ústavný súd založil najmä na tejto argumentácii: «Správne súdnictvo je založené na myšlienke súdnej kontroly výkonnej moci štátu v jej styku s jednotlivcom a je spojené s ochranou verejných subjektívnych práv. Subjektívne práva možno charakterizovať ako práva osôb vyplývajúce z právnych noriem, pričom ich možno rozdeliť na práva verejné a súkromné.</p> <p>Verejné subjektívne práva sú práva vyplývajúce z noriem verejného objektívneho práva, ktoré smerujú k realizácii obsahu zákonov vo sfére verejnomocenských právomocí.</p> <p>V posudzovanej veci podľa názoru ústavného súdu minister spravodlivosti vystupuje ako správny orgán, pretože pri výkone svojej právomoci zasahuje do verejných subjektívnych práv konkrétnych osôb</p>

.... vzťahy v oblasti správy súdov sa vyznačujú určitou špecifickosťou. Nie je možné konštruovať dvojakoť právneho postavenia predsedu súdu ako úradníka štátnej správy na jednej strane a sudcu na strane druhej. Nie je možné aplikovať princíp „kto menuje, ten odvoláva“ na vzťahy v rámci správy súdov.

Funkcia predsedu súdu musí byť považovaná za kariérny postup sudcu.

... princíp nadriadenosti a podriadenosti v oblasti správy súdov pri odvolávaní predsedov súdov nie je možné aplikovať. ... rozhodnutie ministra spravodlivosti je spôsobilé ukrátiť sťažovateľa na jeho verejných subjektívnych právach“, a preto ústavný súd konštatoval, „že rozhodnutie ministra spravodlivosti je po splnení zákonných podmienok vyplývajúcich z Občianskeho súdneho poriadku preskúmateľné súdom.“ (I. ÚS 231/2010, m. m. I. ÚS 230/2010, analogicky ale stručnejšie pozri tiež I. ÚS 44/2010, II. ÚS 230/09, I. ÚS 232/2010).»

Citované právne názory ústavný súd nemá dôvod meniť ani v právnej veci sťažovateľa, a preto v podrobnostiach na argumentáciu uvedenú v označených rozhodnutiach odkazuje, pričom v zásadnej zhode so sťažovateľom považuje za potrebné navyše uviesť, že rozhodnutie ministra spravodlivosti o odvolaní z funkcie predsedu všeobecného súdu predstavuje autoritatívne rozhodnutie, ktoré vydáva ako orgán s mocenskou autoritou v oblasti verejnej správy, keďže ide o verejnú funkciu, pričom takéto rozhodnutie nemôže byť prejavom svojvôle ministra spravodlivosti voči osobe, ktorá je činná vo verejnej funkcii, a preto musí byť predvídateľné, presvedčivé, konkrétne a určité minimálne z hľadiska dôvodov, ktoré ministra spravodlivosti v danom prípade viedli k uplatneniu jeho mocenskej právomoci. Nemôže byť teda „odôvodnené“ len všeobecným poukazom na neplnenie si „povinností predsedu súdu ustanovených zákonom“, ako to bolo v prípade sťažovateľa (ale aj ďalších sťažovateľov, o sťažnostiach ktorých ústavný súd rozhodoval vo veciach vedených pod sp. zn. I. ÚS 44/09, II. ÚS 230/09, I. ÚS 230/2010, I. ÚS 231/2010, I. ÚS 232/2010, pozn.), a to zvlášť vtedy, ak zákon o súdoch obsahuje výpočet konkrétnych povinností predsedov všeobecných súdov (pozri § 42). V opačnom prípade možno rozhodnutie ministra spravodlivosti o odvolaní z funkcie predsedu súdu považovať za prejav jeho svojvôle, ktorá je v podmienkach materiálneho právneho štátu z ústavného hľadiska neakceptovateľná a neutržateľná.

V uvedených súvislostiach ústavný súd poukazuje aj na skutočnosť, že ak v zmysle ústavy možno predsedu najvyššieho súdu pred uplynutím funkčného obdobia odvolať z funkcie len z dôvodov, pre ktoré ho možno odvolať z funkcie sudcu (čl. 145 ods. 3 v spojení s čl. 147 ústavy), tak potom vo vzťahu k odvolávaniu z funkcie predsedov ostatných všeobecných súdov pred uplynutím ich funkčného obdobia musí byť v podmienkach právneho štátu minimálne garantované to, aby sa rozhodnutie ministra spravodlivosti o ich odvolaní z funkcie operalo o niektorý z konkrétnych dôvodov uvedených v § 42 zákona o súdoch. Len prostredníctvom takéhoto výkladu totiž možno zaručiť vnútornú konzistentnosť právnej úpravy odvolávania predsedov všeobecných súdov z ich funkcií a zároveň aj limitovať zásahy výkonnej moci do sféry súdnej moci, čo zodpovedá ústavnému princípu del'by moci vyplývajúcej z generálneho princípu právneho štátu vyjadreného v čl. 1 ods. 1 ústavy, ako aj vnútornej konštrukcie ústavy.

V okolnostiach prípadu ústavný súd považuje za podstatnú skutočnosť, že v čase rozhodovania najvyššieho súdu vo veci sťažovateľa už existovali rozhodnutia všeobecných súdov, v ktorých tieto súdy zaujali k týmto právnym otázkam zásadne odlišné stanovisko [napr. uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Sžo 76/2007 z 11. decembra 2007 alebo uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2 Sžo 78/2007 z 19. decembra 2007, v odôvodnení ktorého sa poukazuje na „ustálenú judikatúru (o. i. napr. rozsudok NS SR vo veci sp. zn. M-Sždov 7/03, nález ÚS SR III. ÚS 200/05-77 zo dňa 14. decembra 2005 a uznesenie NS SR vo veci sp. zn. 1 Sž-o-NS 159/2005)...“], pričom najvyšší súd na túto skutočnosť v odôvodnení namietaného uznesenia vôbec nereagoval, t. j. existenciu diametrálne odlišných právnych názorov všeobecných súdov k zásadným otázkam, ktoré boli predmetom jeho rozhodovania, ignoroval.

Za daných okolností bolo povinnosťou najvyššieho súdu v namietanom uznesení minimálne poukázať na už existujúce rozhodnutia všeobecných súdov v identických právnych veciach vychádzajúce z odlišných právnych názorov a na tomto základe zdôvodniť, prečo sa od nich v právnej veci sťažovateľa odkláňa. Ak tak najvyšší súd v danom prípade neurobil, tak tým vážne spochybnil princíp právnej istoty ako jeden z princípov právneho štátu, ktorý sú pri svojej rozhodovacej činnosti povinné rešpektovať

	<p>všetky orgány verejnej moci a ktorý je vždy implicitnou súčasťou rozhodovania ústavného súdu o porušovaní základných práv alebo slobôd garantovaných ústavou (m. m. IV. ÚS 383/08). Táto skutočnosť sama osebe v súlade s doterajšou judikatúrou ústavného súdu, ako aj relevantnou judikatúrou ESLP zakladá v posudzovanom prípade dôvod na vyslovenie porušenia ústavou garantovaných práv sťažovateľa.</p> <p>V okolnostiach prípadu ústavný súd považoval za potrebné poukázať aj na to, že najvyšší súd v odôvodnení namietaného uznesenia vôbec nereagoval na skutočnosť, že sťažovateľ vo veci podal 24. novembra 2006 proti rozhodnutiu ministra spravodlivosti o svojom odvolaní z funkcie predsedu Krajského súdu rozklad (tento rozklad tvoril prílohu odvolania sťažovateľa), a ani na skutočnosť, že minister spravodlivosti ani ministerstvo spravodlivosti sa podaným rozkladom nezaoberali a ani o ňom do dňa jeho rozhodovania nerozhodli, vzhľadom na právny názor ministerstva spravodlivosti vyjadrený v jeho prípise z 18. júla 2008 (pozri už uvedené); o týchto skutočnostiach sa najvyšší súd mohol a mal dozvedieť z príslušného správneho spisu, ktorý mal byť obligatórnou súčasťou spisovej dokumentácie, na základe ktorej vo veci rozhodol. V tejto súvislosti bolo podľa názoru ústavného súdu úlohou najvyššieho súdu aspoň poznamenať v odôvodnení namietaného uznesenia, že krajský súd pri svojom rozhodovaní vychádzal z nesprávne zisteného skutkového stavu, t. j. zo stavu, podľa ktorého sťažovateľ rozklad nepodal, hoci v skutočnosti ho podal a nebolo o ňom rozhodnuté. Aj táto skutočnosť je podľa názoru ústavného súdu relevantná pri posudzovaní ústavnej konformnosti namietaného uznesenia najvyššieho súdu a postupu, ktorý jeho vydaniu predchádzal (porovnaj k tomu odôvodnenie nálezu č. k. II. ÚS 230/09-50 zo 16. decembra 2009).</p> <p>Ústavný súd dospel k záveru, že najvyšší súd uznesením z 30. októbra 2008 porušil základné práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy, ako aj jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).</p> <p>Zohľadňujúc konkrétne okolnosti prípadu, predovšetkým charakter pochybení najvyššieho súdu a negatívne dôsledky namietaného uznesenia najvyššieho súdu v spojení s rozhodnutím ministra spravodlivosti o odvolaní sťažovateľa z funkcie predsedu Krajského súdu, ktoré objektívne mohli (aj vzhľadom na obsah novinových článkov priložených sťažovateľom do spisu) zasiahnuť do osobnej cti, dôstojnosti a profesionálnej vážnosti sťažovateľa, ako aj dlhotrvajúci stav právnej neistoty, v ktorom sa ocitol, ústavný súd rozhodol, že v danom prípade bude priznanie finančného zadostučinenia v sume 2 000 € sťažovateľovi primerané konkrétnym okolnostiam prípadu</p>
<p>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESLP a iných súdov</p>	<p>Zielinski, Pradal, Gonzales a ďalší v. Francúzsko, ESLP – Veľká Komora, sťažnosti č. 24846/94 a č. 34165/96 až č. 34173/96., bod 59 Beian v. Rumunsko, Baranowski v. Poľsko Sovtransavto Holding v. Ukrajina, ESLP</p>

<p>spisová značka</p>	<p>IV.ÚS 345/09</p>
<p>sudca spravodajca</p>	<p>Ján Luby</p>
<p>druh konania</p>	<p>čl. 127 konanie o sťažnostiach fyzických a právnických osôb</p>
<p>druh rozhodnutia a spôsob vybavenia</p>	<p>nález – vyhovené</p>
<p>dátum rozhodnutia</p>	<p>24. februára 2011</p>
<p>dotknuté články ústavy, ústavných zákonov a medzinárodných zmlúv</p>	<p>čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky</p>
<p>skutkový stav a základné fakty</p>	<p>Sťažovateľka namietala porušenie označených práv uznesením Najvyššieho súdu v konaní o ochranu osobnosti, uverejnenie ospravedlnenia a náhradu nemajetkovej ujmy.</p> <p>Namietaným uznesením najvyšší súd rozhodol, že sudcovia krajského súdu JUDr. M. M. a J. M. sú vylúčení z prerokovania a rozhodovania vecí vedenej krajským súdom v odvolacom konaní. Sťažovateľka považovala namietané uznesenie, „ako zjavne neodôvodnené až arbitrárne a preto z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné“, a ktoré podľa nej majú za následok porušenie jej základného práva zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy.</p>

	<p>Zároveň je sťažovateľka toho názoru, že najvyšší súd „pri rozhodovaní o vylúčení sudcov prekročil rámec zákona v takej miere, ktorá vzbudzuje pochybnosti o možnostiach spoľahlivej aplikácie ústavnej zásady zakotvenej v článku 48 ods. (1) Ústavy vo všeobecnosti, čo je dôsledkom porušenia ústavnej zásady zakotvenej v článku 144 ods. (1) Ústavy“.</p>
<p>ratio decidendi</p>	<p>Obsah základného práva na spravodlivý proces nie je zásadne uzavretým pojmom, do ktorého by nebolo možné včleniť aj situácie, ktoré sú inak bežne prerokovávané a rozhodované občianskoprávnymi súdmi (ale aj inými súdmi), pričom ide o situácie, ktoré boli definované ako ústavný problém judikatúrou ústavného súdu alebo Európskeho súdu pre ľudské práva, a ak sa vezme do úvahy čl. 47 Charty základných práv Európskej únie, tak ak judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie, ktorá aj do 1. decembra 2009, keď Charta vstúpila do platnosti, poznala pojem základného práva na spravodlivý proces (porovnaj napríklad C-402/05 P).</p> <p>Z obsahu základného práva na spravodlivý proces je potrebné vyzdvihnúť to, že spravodlivý proces sa vedie tak, aby v žiadnom prípade zásadným spôsobom nezvýhodňoval niektorého účastníka konania oproti iným účastníkom konania, t. j. aby sa zachovala „rovnosť zbraní“, tak ako vyplýva z judikatúry ústavného súdu [ústavný súd formuloval požiadavku rovnosti zbraní okrem iného aj v tom zmysle, že „žiadne ustanovenie Občianskeho súdneho poriadku nemožno vykladať a uplatňovať v konaní pred súdom tak, aby niektorý z účastníkov bol zvýhodnený na úkor druhého účastníka pri uplatňovaní práv alebo aby mal priaznivejšie postavenie pri prerokovávaní a rozhodovaní veci“ (I. ÚS 59/00, I. ÚS 114/08)] a Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Szwabovicz c. Švédsko, 1959).</p> <p>Základné právo na spravodlivý proces, tak ako to bolo v základnom chápaní definované v predchádzajúcich odsekoch, je (v súlade s čl. 46 ods. 4 ústavy) najvýznamnejším interpretačným hľadiskom pre všetky ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku. Z toho vyplýva ústavná povinnosť každého všeobecného súdu vykladať a používať normy Občianskeho súdneho poriadku v súlade s princípmi a obsahom základného práva na spravodlivý proces. Okrem toho je táto interpretácia a aplikácia povinná rešpektovať princíp materiálneho právneho štátu, a teda materiálne chápanie spravodlivosti, tak ako to je vyjadrené v čl. 1 ods. 1 ústavy a v § 1 OSP.</p> <p>Základné právo na spravodlivý proces je za určitých presne vymedzených podmienok definovaných ústavou alebo zákonom obmedziteľné [pri zachovaní princípu proporcionality (II. ÚS 149/09)]. K takému zákonnému obmedzeniu tohto základného práva dochádza aj v dôsledku rozhodnutia o vylúčení sudcu z prejednávania a rozhodnutia veci podľa § 14 ods. 1 OSP. Takéto rozhodnutie je bezpochyby výnimkou zo základného práva na spravodlivý proces a jeho obsahu, ktorý tvorí aj základné právo na nestranný súd alebo na nestranného sudcu.</p> <p>Ak je rozhodnutie o vylúčení sudcu z prerokovania a rozhodovania veci, v ktorej sa stal zákonom ustanoveným spôsobom zákonným sudcom výnimkou, znamená to, že takáto výnimka ako každá výnimka zo základného práva alebo slobody sa musí vykladať reštriktívne, najmä tak, aby sa zachovala podstata a zmysel posudzovaného základného práva (na nestranného sudcu), ako aj podstata a zmysel základného práva na spravodlivý proces.</p> <p>Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu vyplýva, že základom na obmedzenie základného práva na zákonného sudcu v občianskoprávnom konaní sa stal záver o vzťahu sudcu k inému sudcovi („... je spôsobilá vyvolať opodstatnené pochybnosti o pomere sudcu k takému kolegovi“). Toto rozšírenie dôvodov na vylúčenie sudcov z prerokovania a rozhodovania veci potvrdzuje sám najvyšší súd, keď uvádza: „Z tohto pohľadu dôjde k vylúčeniu sudcu z prejednávania a rozhodovania veci nielen vtedy, keď jeho vzťah k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom je založený na zaujatosti skutočne preukázanej, ale rovnako, i keď existuje čo i len najmenšia pochybnosť o jeho nestrannosti v očiach verejnosti.“ Pred záverom o existencii pochybnosti o nestrannosti sudcu v očiach verejnosti však musí existovať dôvod na vylúčenie založený na zákonných možnostiach.</p> <p>V tejto súvislosti treba uviesť, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu na rozdiel od konštantnej judikatúry, ktorá požaduje, aby dôvod na vylúčenie sudcu existoval v rozsahu zákonných možností, obsahuje len domnienku o kolegiálnom vzťahu namietaných sudcov k inému sudcovi o tom, že tento vzťah nie je neutrálny a najvyšší súd</p>

	<p>dodáva, že: „... jeho povaha sama osebe vzbudzuje pochybnosti o sudcovskej nezávislosti“. Z akého dôvodu najvyšší súd uvádza pochybnosti o sudcovskej nezávislosti, nie je zistiteľné, ale práve tento nelogický záver (skúmať sa mala len nestrannosť namietaných sudcov) tiež potvrdzuje, že najvyšší súd rozšíril dôvody na obmedzenie základného práva sťažovateľky na zákonného sudcu v danej veci bez toho, aby mal na to oporu v zákone (čl. 46 ods. 4 a § 14 ods. 1 OSP).</p> <p>Pristup najvyššieho súdu k výkladu a použitiu § 14 ods. 1 OSP nie je v súlade s požiadavkou takej interpretácie, ktorá by rešpektovala a zohľadňovala zásady spravodlivého procesu, ako boli vymedzené v predchádzajúcich odsekoch tohto rozhodnutia. Nielenže následkom použitého výkladového prístupu došlo k rozšíreniu zákonných dôvodov na vylúčenie, ale aj k tomu, že rozhodnutie je sčasti nepreskúmateľné pre závery, nesúvisiace s vecou (nezávislosť), ako aj s tým, že sa nedá preskúmať ani to, či namietaní sudcovia na rozdiel od domnienky najvyššieho súdu v skutočnosti nemali negatívny vzťah (príp. hostilný) k vylúčenej predsedníčke senátu, ktorej výkon funkcie bol dočasne pozastavený, a mohli ho v reálnom svete skôr privítať než odmietajú. Z odôvodnenia totiž jasne plynie, že najvyšší súd sa domnieval, že medzi predsedníčkou senátu a dvomi namietanými sudcami bol kladný vzťah, hoci na úrovni len kolegiality a pracovných kontaktov.</p> <p>Napokon ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že v prípade, v ktorom nadriadený súd (najvyšší súd) rozhodol o vylúčení dvoch zákonných sudcov na základe ich kolegiálneho vzťahu k predsedníčke senátu, ktorá bola postihnutá účinkami úkonov žalobcu v procese (jej vylúčenie), ako aj mimo procesu (dočasné pozastavenie výkonu funkcie sudkyne), bolo povinnosťou nadriadeného súdu overiť prostredníctvom vyjadrenia oboch sudcov, aký bol ich skutočný vzťah k uvedenej predsedníčke senátu, ktorá, a to treba zdôrazniť, nebola účastníčkou konania. Len na základe takeého postupu a zistenia, najmä so zreteľom na jasné vyjadrenie oboch sudcov, že sa necítia byť zaujatí, bolo možné ústavne súladným spôsobom uzavrieť, či vzťah namietaných sudcov k predsedníčke senátu mohol právne relevantným spôsobom vyvolať pochybnosti o ich nezaujatosti pre ich pomer k účastníkom konania.</p> <p>Iba pre úplnosť treba dodať, že akceptovať ako ústavne súladný výklad § 14 ods. 1 OSP, ktorý vyplýva z napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, by znamenalo (ide o rozhodnutie najvyššieho súdu, ktorého zákonnou povinnosťou je zjednocovať rozhodovanie všeobecných súdov), že vždy, ak dôjde k vylúčeniu predsedu alebo predsedníčky senátu (na krajských súdoch alebo na najvyššom súde), účastníci konania bez ďalšieho môžu – a úspešne – uplatniť na základe takeého rozhodnutia námietku zaujatosti proti členom senátu. Takýto výklad však ústavný súd považuje za rozporný so základným právom na zákonného sudcu, a tak aj v rozpore so základným právom na spravodlivý proces.</p> <p>Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti pritom taktiež vyslovil názor, že samotné kolegiálne vzťahy medzi sudcami nemôžu byť dôvodom na spochybnenie ich nestrannosti a na ich vylúčenie z prerokovania veci z toho dôvodu (m. m. IV. ÚS 124/2010).</p> <p>Z uvedených záverov a úvah ústavného súdu vyplýva, že najvyšší súd napadnutým rozhodnutím z 8. októbra 2008 porušil základné právo sťažovateľky na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 v spojení s čl. 144 ods. 1 ústavy, a tak porušil aj základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v rozsahu jej garantovaného základného práva na to, aby právna vec, v ktorej bola účastníčkou na strane žalovanej, bola prerokovaná a rozhodnutá nestranným sudcom.</p>
<p>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESLP a iných súdov</p>	<p>Szwabovicz c. Švédsko, 1959 I. ÚS 59/00, I. ÚS 114/08</p>

Vybrané uznesenia:

spisová značka	IV. ÚS 31/2011
sudca spravodajca	Ján Luby
druh konania	čl. 127 konanie o sťažnostiach fyzických a právnických osôb
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	uznesenie o odmietnutí
dátum rozhodnutia	3. februára 2011
dotknuté články ústavy, ústavných zákonov a medzinárodných zmlúv	čl. 30 ods. 1 prvej vety Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 31 a čl. 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky čl. 73 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky
skutkový stav a základné fakty	<p>Sťažovatelia sú poslancami národnej rady v jej V. volebnom období zvolenými vo voľbách konaných 12. júna 2010.</p> <p>Dňa 2. decembra 2010 sa v národnej rade uskutočnila tajná voľba kandidáta na vymenovanie za generálneho prokurátora. Sťažovatelia vo svojej sťažnosti uvádzajú, že pri akte tajnej voľby kandidáta na generálneho prokurátora poslanci národnej rady zvolení za politickú stranu Sloboda a solidarita (ďalej len „SaS“) „si vyhotovovali fotografické záznamy upraveného hlasovacieho lístka s priloženým preukazom poslanca NRSR, ktorý takúto úpravu vykonal, z dôvodu jeho identifikácie a potvrdenia, že v tajnej voľbe volil podľa stranického príkazu. Ďalší poslanci národnej rady zvolení za politickú stranu SDKÚ-DS sa hlasovania v tajnej voľbe zúčastnili tým spôsobom, že ho vykonávali spoločne vo dvojiciach alebo v trojiciach z dôvodu vzájomnej kontroly označených hlasovacích lístkov.“</p> <p>Sťažovatelia upriamujú pozornosť aj na to, že vzhľadom na namietané porušenie princípu tajnej voľby a nezákonný priebeh tajnej voľby sa šesť overovateľov národnej rady rozhodlo nepodpísať zápisnicu o výsledku tajného hlasovania o návrhu na voľbu kandidáta na vymenovanie generálneho prokurátora z 2. decembra 2010.</p> <p>Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhali vydania nálezu, ktorým ústavný súd vysloví, že pri namietanej tajnej voľbe kandidáta na generálneho prokurátora došlo k porušeniu ich označených práv, a zároveň vysloví, že „Národná rada Slovenskej republiky je povinná vytvoriť podmienky tajnej voľby kandidáta na generálneho prokurátora Slovenskej republiky tak, aby boli dôsledne zachované princípy tajnej voľby, a to najmä zákaz vyhotovovania akejkoľvek fotodokumentácie z priebehu tajnej voľby a povinnosť vykonať tajnú voľbu samostatne bez prítomnosti inej osoby.“</p> <p>Podstatou sťažnosti je ich tvrdenie, že národná rada 2. decembra 2010 svojou nečinnosťou nevytvorila riadne (regulárne) podmienky tajnej voľby, čím porušila ich právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí prostredníctvom tajnej voľby kandidáta na vymenovanie za generálneho prokurátora.</p>
ratio decidendi	<p>Ústavný súd upozornil na niektoré formálne znaky predmetnej sťažnosti. Predovšetkým samotní sťažovatelia sa v návrhu označujú ako „skupina poslancov Národnej rady Slovenskej republiky“ a sťažnosť, ako aj k nej pripojené splnomocnenie neobsahujú iné údaje o sťažovateľoch ako to, že sú poslancami národnej rady a k namietanému porušeniu ich práv malo dôjsť „pri výkone mandátu poslanca“.</p> <p>Pre posúdenie aktívnej legitímácie bola rozhodujúca i povaha práva, ktorého porušenie sťažovatelia namietali. Sťažovatelia sa totiž fakticky domáhali ochrany slobodného výkonu poslanskeho mandátu v zmysle čl. 73 ods. 2 ústavy (hoci vo svojej argumentácii tvrdili jeho porušenie len vo vzťahu k iným poslancom), podľa ktorého poslanci vykonávajú svoj mandát osobne podľa svojho svedomia a presvedčenia, a nie sú viazaní príkazmi. Dôvodom tvrdeného zásahu bolo pritom nezabezpečenie práva (tajne) voliť kandidáta na vymenovanie generálneho prokurátora, teda práva, ktorým nedisponujú sťažovatelia ako fyzické osoby – občania, ale ako poslanci národnej rady s ohľadom na právomoc národnej rady navrhnúť podľa čl. 150 ústavy prezidentovi Slovenskej republiky ňou zvoleného kandidáta na vymenovanie za generálneho prokurátora. Slobodný výkon mandátu, resp. z neho vyplývajúce právo poslanca, však nie je základným právom alebo slobodou, ale je súčasťou výkonu poslanskeho mandátu zo strany poslancov ako nositeľov verejnej moci.</p> <p>Napokon i sťažovatelia sa petitom sťažnosti domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva „pri výkone mandátu poslanca Národnej rady Slovenskej republiky“.</p>

	<p>Ústavný súd dospel k záveru, že sťažovatelia podali predmetnú sťažnosť ako poslanci národnej rady, teda ako nositelia verejnej moci. V prípade poslancov národnej rady ustanovuje ústava vo svojom čl. 130 ods. 1 písm. a) [tiež § 18 ods. 1 písm. a) zákona o ústavnom súde] aktívnu legitimáciu najmenej päťiny poslancov pre podanie návrhu ústavnému súdu. Ako už ale bolo uvedené, s ohľadom na znenie čl. 127 ods. 1 ústavy [ale aj § 49 v spojení s § ods. 1 písm. g) zákona o ústavnom súde] sa táto aktívna legitimácia nevzťahuje na konanie o sťažnostiach. Sťažnosť preto bola podaná osobou zjavne neoprávnenou.</p> <p>Ústavný súd súčasne konštatuje, že predmetnú sťažnosť by nebolo možné prijať na ďalšie konanie ani v prípade, že by ju sťažovatelia podali ako fyzické osoby. Sťažovatelia namietajú totiž porušenie svojho základného práva zúčastňovať sa na správe verejných vecí podľa čl. 30 ods. 1 ústavy. Vo svojej doterajšej judikatúre sa ústavný súd opakovane vyjadril k obsahu tohto základného práva, a to vo vzťahu k výkonu aktívneho volebného práva v rámci jednotlivých typov volieb či hlasovacieho práva v referende (napr. II. ÚS 105/03, PL. ÚS 6/08, I. ÚS 288/09). V týchto prípadoch vyplývalo aktívne volebné právo zo samotného postavenia sťažovateľov ako občanov, ktorí sú pôvodcami verejnej moci v demokratickom štáte. V tomto zmysle možno obdobne posudzovať i volebné právo občanov či cudzincov s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky do orgánov územných samosprávnych celkov či postavenie členov profesijných komôr s povinným členstvom. Z uvedeného možno vyvodit', že základné právo podľa čl. 30 ods. 1 ústavy zahŕňa jednak aktívne volebné právo vo vzťahu ku všetkým typom volieb a tiež právo zúčastniť sa (hlasovať) referenda, a to tak celoštátneho referenda (čl. 94 ústavy), ako aj miestneho referenda a referenda na území vyššieho územného celku (čl. 67 ods. 1 ústavy).</p> <p>V danom prípade sa však sťažovatelia fakticky domáhali ochrany zásady slobodného výkonu mandátu v zmysle čl. 73 ods. 2 ústavy pri tajnom hlasovaní o kandidátovi na generálneho prokurátora. Išlo teda o ich oprávnenie patriace výlučne poslancom národnej rady, ktoré zjavne netvorí obsahovú súčasť základného práva podľa čl. 30 ods. 1 ústavy, a preto toto základné právo postupom národnej rady ani nemohlo byť žiadnym spôsobom dotknuté. Porušenie uvedenej zásady (zásady slobodného výkonu mandátu, pozn.) by v tomto konaní mohli namietat' len v súvislosti so základným právom, ktoré je organicky spojené, resp. má (mohlo by mať) aspoň dosah na výkon ich verejnej funkcie, t. j. výkon ich poslanskeho mandátu. Za takéto základné právo však možno v určitých súvislostiach považovať len základné právo podľa čl. 30 ods. 4 ústavy, podľa ktorého má každý za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám (porov. napr. II. ÚS 48/97), a nie základné právo podľa čl. 30 ods. 1 ústavy.</p> <p>Keďže sťažovatelia namietali porušenie základného práva podľa čl. 30 ods. 1 prvej vety ústavy (v spojení s čl. 31 a čl. 12 ods. 2 ústavy) v súvislosti s výkonom ich poslanskeho mandátu podľa čl. 73 ods. 2 ústavy, ktorý s týmto základným právom zjavne nesúvisí (nedotýka sa ho), ústavný súd dospel k záveru, že sťažnosť by bola aj v prípade, ak by ju podali ako fyzické osoby, zjavne neopodstatnená, pretože k porušeniu tohto základného práva namietaným postupom národnej rady nemohlo dôjsť.</p> <p>Vzhľadom na uvedené závery sa ústavný súd už návrhom sťažovateľov na vydanie dočasného opatrenia nezaoberal a rozhodol tak, že ich sťažnosť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol ako podanú zjavne neoprávnenými osobami a pre jej zjavnú neopodstatnenosť.</p>
<p>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, EStP a iných súdov</p>	<p>II. ÚS 48/97 II. ÚS 105/03, PL. ÚS 6/08, I. ÚS 288/09</p>

Spracovala : JUDr. Zuzana Gajdošová

Upozornenie :

Prehľad vybraných rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „prehľad“) je neoficiálnym dokumentom, ktorý slúži výlučne na informovanie o rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Prehľad zostavuje Analytické oddelenie Odboru súdnych poradcov a súdnej agendy Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky z rozhodnutí ústavného súdu, písomne vyhotovených a odoslaných účastníkom konania v danom období. Prehľad nezaväzuje ústavný súd a nenahrádza jednotlivé rozhodnutia ústavného súdu, z ktorých bol zostavený.